

प्रदेश लोक सेवा आयोग

सुदूरपश्चिम प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत वन सेवा, जनरल फरेष्ट्री समूह, अधिकृत नवौं तह वा सो सरह पदको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रम योजनालाई निम्न अनुसार दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण (First Phase) : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णांक : २००

द्वितीय चरण (Second Phase) : अन्तरवार्ता (Interview)

पूर्णांक : २५

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णांक : २००

पत्र	विषय	खण्ड	पूर्णांक	उतीर्णांक	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या × अंक	समय	
प्रथम	प्रशासन र व्यवस्थापन तथा सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	(क) प्रशासन र व्यवस्थापन	५०	४०	विषयगत	छोटो उत्तर	१० प्रश्न x ५ अंक	१.३० घण्टा
		(ख) सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	५०		विषयगत	लामो उत्तर	५ प्रश्न x १० अंक	१.३० घण्टा
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय		१००	४०	विषयगत	विश्लेषणात्मक समीक्षा	४ प्रश्न × १५ अंक	३ घण्टा
					विषयगत	विश्लेषणात्मक र समाधानमूलक उत्तर	२ प्रश्न × २० अंक	

द्वितीय चरण : अन्तरवार्ता (Interview)

पूर्णांक : २५

द्रष्टव्य :

- यस पाठ्यक्रम अनुसार दुई पत्रको लिखित परीक्षा लिइनेछ ।
- वन सेवा अन्तरगतका सबै समूह/उपसमूहहरूको पाठ्यक्रमको प्रथम पत्र खण्ड (क) को विषयवस्तु एउटै हुनेछ। तर प्रथम पत्रको खण्ड (ख) र द्वितीय पत्र सेवा, समूह सम्बन्धी पाठ्यक्रम समूह/उपसमूह अनुरूप फरक फरक हुनेछ ।
- प्रथम पत्र खण्ड (क) को लिखित परीक्षा वन सेवा अन्तरगतका समूह/उपसमूहको लागि संयुक्त रूपमा एउटै प्रश्नपत्रबाट एकैदिन वा छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट छुट्टाछुट्टै दिन पनि हुन सक्नेछ भने प्रथम पत्र खण्ड (ख) को परीक्षा समूह/उपसमूह अनुसार एकैदिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट हुनेछ । यसैगरी द्वितीय पत्रको परीक्षा पनि समूह/उपसमूह अनुसार एकैदिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट हुनेछ ।
- प्रथम पत्र खण्ड (क) को लागि एउटा मात्र उत्तरपुस्तिका हुनेछ भने प्रथम पत्र खण्ड (ख) र द्वितीय पत्रका प्रत्येक प्रश्नका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिका हुनेछन ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुबै हुन सक्नेछ ।
- यथासम्भव प्रश्नहरू नेपालको सन्दर्भमा सोधिने छन ।
- समस्या समाधानको उत्तर आवश्यकता अनुसार निम्नानुसार चार भागमा विभाजन गरी प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ।
(क) पहिलो भागमा समस्याको पहिचान
(ख) दोस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि मौजुदा सरकारी नीति र कार्यक्रम
(ग) तेस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि सुझाव
(घ) चौथो भागमा सुझाव कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने ठोस तरिका
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको लिखित परीक्षा बाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तरवार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम लागु मिति : २०८१।०६।१३ गते देखि ।

प्रदेश लोक सेवा आयोग

सुदूरपश्चिम प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत वन सेवा, जनरल फरेष्ट्री समूह, अधिकृत नवौं तह वा सो सरह पदको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम चरण (First Phase)

प्रथमपत्र : खण्ड (क)

प्रशासन र व्यवस्थापन : पूर्णांक – ५०

१. राज्य र सरकार

- १.१ नेपालको संविधान
- १.२ शासनका आधारभूत पक्षहरू
- १.३ व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका बीचको अन्तरसम्बन्ध
- १.४ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन

२. सार्वजनिक प्रशासन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा
- २.२ कर्मचारी प्रशासनका आधारभूत पक्षहरू
- २.३ आर्थिक प्रशासन : बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन
- २.४ सार्वजनिक प्रशासन सुधारका प्रयासहरू

३. व्यवस्थापन

- ३.१ व्यवस्थापनको अवधारणा
- ३.२ व्यवस्थापनमा नेतृत्व, उत्प्रेरणा, नियन्त्रण र समन्वयको महत्त्व
- ३.३ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली
- ३.४ व्यवस्थापनका नवीन आयामहरू

४. विकासका आयामहरू

- ४.१ विकास प्रशासनको अवधारणा
- ४.२ विकासमा जनसहभागिता
- ४.३ संघ र सुदूरपश्चिम प्रदेशको आवधिक योजना
- ४.४ दिगो विकास
- ४.५ संघीयता, विकेन्द्रीकरण
- ४.६ गरीबी निवारण
- ४.७ सुशासन
- ४.८ विकासमा निजी क्षेत्र तथा गैरसरकारी संस्थाको भूमिका
- ४.९ जनसंख्या र बसोबास
- ४.१० विपद् व्यवस्थापन

५. लोकतन्त्र र मानव अधिकार

- ५.१ लोकतन्त्र र समावेशीकरण
- ५.२ कानूनी राज्य
- ५.३ मानव अधिकार
- ५.४ लैंगिक सवाल
- ५.५ आरक्षण र सकारात्मक विभेद
- ५.६ प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व

६. नेपाली समाज र यसको बनौट

- ६.१ नेपालका विविध जात / जाति / वर्ग / समुदायको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक अवस्था र रहनसहन
- ६.२ आदिवासी, जनजाति, मधेशी, थारु/रानाथारु, दलित, अपांग र महिलाहरूको वर्तमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरू, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरू
- ६.३ सुदूरपश्चिम प्रदेशमा धार्मिक पर्यटन र प्रदेशको कला र संस्कृति

प्रदेश लोक सेवा आयोग

सुदूरपश्चिम प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत वन सेवा, जनरल फरेष्ट्री समूह, अधिकृत नवौं तह वा सो सरह पदको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र : खण्ड (ख)

सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय : पूर्णांक - ५०

१. नीति, रणनीति र योजना

- १.१ सुदूरपश्चिम प्रदेश र नेपालको चालु आवधिक योजना (वन तथा वातावरण संग सम्बन्धित)
- १.२ कबुलियती वन नीति, २०५९
- १.३ राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९
- १.४ राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
- १.५ राष्ट्रिय बृहत जलाधार व्यवस्थापन रणनीति, २०८०
- १.६ राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६
- १.७ राष्ट्रिय वन नीति, २०७५
- १.८ वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन रणनीति, २०६८
- १.९ National Agroforestry policy, 2019
- १.१० Nature Conservation National Strategic Framework for Sustainable Development, (2015-2030)
- १.११ Forestry Sector Strategy, (2016-2025)
- १.१२ Agriculture Development Strategy, 2014
- १.१३ National Adaptation Plan (NAP), 2021-2050
- १.१४ REDD+ Strategy, 2018

२. ऐन र नियमावली

- २.१ निजामती सेवा ऐन, २०४९ र निजामती सेवा नियमावली, २०५०
- २.२ सुदूरपश्चिम प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७९
- २.३ वन ऐन, २०७६ र वन नियमावली, २०७९
- २.४ सुदूरपश्चिम प्रदेश वन ऐन, २०७७ र सुदूरपश्चिम प्रदेश वन नियमावली, २०७८
- २.५ सुदूरपश्चिम प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७९ र नियमावली, २०८०
- २.६ राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष ऐन, २०३९ तथा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष नियमावली, २०४१
- २.७ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ र नियमावली, २०३०
- २.८ संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३
- २.९ मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२
- २.१० संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५६
- २.११ वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा सुदूरपश्चिम प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७
- २.१२ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सुदूरपश्चिम प्रदेश सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०७८
- २.१३ खण्ड राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०४४
- २.१४ खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ तथा नियमावली २०५६
- २.१५ जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
- २.१६ भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९
- २.१७ संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतीको अन्तराष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण ऐन, २०७३ तथा नियमावली, २०७६
- २.१८ मुलुकी फौजदारी संहिता, २०७४, मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ र मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ (अदालती बन्दोवस्त र दण्ड सजाय)
- २.१९ सुदूरपश्चिम प्रदेश सुशासन ऐन, २०७५
- २.२० जलस्रोत ऐन र नियमावली
- २.२१ जग्गा (नापजाँच) ऐन, २०१९ तथा नियमावली, २०५८

प्रदेश लोक सेवा आयोग

सुदूरपश्चिम प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत वन सेवा, जनरल फरेष्ट्री समूह, अधिकृत नवौं तह वा सो सरह पदको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

३. निर्देशिका, मापदण्ड र अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी सम्झौता

- ३.१ वन पैदावार संकलन तथा विक्री वितरण निर्देशिका, २०७३
- ३.२ सुदूरपश्चिम प्रदेश सामुदायिक वनको काठ दाउरा संकलन तथा विक्री वितरण निर्देशिका, २०७९
- ३.३ वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधार निर्माण निर्देशिका, २०७८
- ३.४ खोटो संकलन (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६४
- ३.५ वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहत वितरण निर्देशिका, २०८०
- ३.६ सुदूरपश्चिम प्रदेश अनुगमन तथा मुल्याङ्कन निर्देशिका, २०७८
- ३.७ व्यावसायिक रुपमा वन्यजन्तुको पालन, प्रजनन तथा उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड, २०८०
- ३.८ सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मार्गदर्शन, २०७९
- ३.९ सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहको आर्थिक कार्यविधि निर्देशिका, २०७३
- ३.१० वन डहेलो व्यवस्थापन रणनीति, २०६७
- ३.११ राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धी मापदण्ड सहितको कार्यविधि, २०७६
- ३.१२ गैरकाष्ठ वन पैदावारको स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६९
- ३.१३ जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिको कार्यविधि निर्देशिका, २०६३
- ३.१४ Nepal's Long Term Strategy for Net zero emission 2021
- ३.१५ Convention on International Trades in Endangered Species (CITES)
- ३.१६ Convention on Biological Diversity (CBD)
- ३.१७ International Tropical Timber Agreement (ITTA), 1983 and International Tropical Timber Organization (ITTO)
- ३.१८ Global Environmental Facility (GEF)
- ३.१९ World Summits on Sustainable Development
- ३.२० World Forestry Congress

ΩΩΩ

प्रदेश लोक सेवा आयोग

सुदूरपश्चिम प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत वन सेवा, जनरल फरेष्ट्री समूह, अधिकृत नवौं तह वा सो सरह पदको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र

सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय : पूर्णांक – १००

1. Forests Resource Management

- 1.1 Concept and significance of forests in terms of environment and economy
- 1.2 Types of forests and species composition
- 1.3 Principles of Forest Management, Sustainable Forest Management and Active Forest Management
- 1.4 Historical perspectives of Forest Management in Nepal
- 1.5 Characteristics of Multipurpose plant species
- 1.6 Forest regeneration, plant propagation, growth and yield regulation & modeling, silvicultural systems, thinning, pruning, shrub land improvement
- 1.7 Major International Organizations involved in the Forest Resources Management in Nepal
- 1.8 Forest management practices and emerging problems, particularly in the Terai and Upland areas of Nepal and the role of Division Forest Offices to mitigate such problems.
- 1.9 Silviculture of high value major forest trees, shrubs and herbs species of Nepal
- 1.10 Silvicultural systems applied in the Plantation Forests of Nepal under parastatal control and the government managed forests
- 1.11 Similarities and basic differences between Community, Leasehold (below poverty line) & collaborative forestry
- 1.12 Emerging Community Forestry issues
- 1.13 Present Concept, Approaches, Criteria and Indicators for Sustainable Management of Forest Resources
- 1.14 Importance of Forest Genetics and Tree Improvement in natural resource management
- 1.15 Forest certification - importance, approaches and procedures
- 1.16 forest fire, forest health and application of integrated insect/pest management in forestry
- 1.17 Involvement of Non-governmental Organizations (NGOs), Community Based Organizations (CBOs) and Private Sector in forest management
- 1.18 Opportunities and challenges of different forest management models in Sudurpashchim Province
- 1.19 Major threats of forest management including forest encroachment in Sudurpashchim Province

2. Forest Resource Survey, Inventory and Research

- 2.1 Principles and Practices of Forest Resource Survey, Inventory and Mapping
- 2.2 Principle and practices of experimental design
- 2.3 Sampling techniques for forest inventory
- 2.4 Application of experimental design in forestry research and development
- 2.5 Research, extension and development linkages in forestry
- 2.6 Measuring trees and forest in the natural stand and plantations
- 2.7 Quantitative Resource Assessment / Inventory techniques of NTFP on forest lands
- 2.8 Principles and Practices of Remote Sensing (RS), GIS and Space Technology and its application in the overall planning and Development of forestry sector
- 2.9 Land use/land cover change detection using RS and GIS technology

प्रदेश लोक सेवा आयोग

सुदूरपश्चिम प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत वन सेवा, जनरल फरेष्ट्री समूह, अधिकृत नवौं तह वा सो सरह पदको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

3. Agroforestry

- 3.1 Theories and principles of Agroforestry
- 3.2 Agroforestry system practiced in Nepal and its sustainability
- 3.3 Criteria for selection of Agroforestry species at different ecological zones of Nepal
- 3.4 Characteristics of Multipurpose Tree Species
- 4.5 Linkage between Agroforestry and Livelihood of Nepalese community

4. Forestry Extension and Human Resource Development

- 4.1 Concept and need of Forestry extension in forest development
- 4.2 Role of media and information & communication technology (ICT) in Forestry sector
- 4.3 Concept, scope and need of Human Resource Development in Forestry & its implication in Sudurpashchim Province

5. Non-timber Forest Products (NTFPs) and its Relation to Livelihood

- 5.1 NTFPs definition and its importance in livelihood improvement
- 5.2 Opportunities and challenges in the management and promotion of NTFPs in Sudurpashchim Province
- 5.3 Recent tools and techniques for domestication and commercialization of high value NTFPs
- 5.4 Conservation, management, enterprise development & marketing of high value NTFPs
- 5.5 Concepts of organic farming and certification process of NTFPs products.
- 5.6 Value chain of commercial NTFPs in Nepal

6. Forest Economics

- 6.1 Contribution of Forests and forestry sector to GDP in terms of cash and environmental services
- 6.2 The role of Division Forest Offices in maximizing the revenue through forest products
- 6.3 Role of period district forest management plan to balance the demand and supply situation of forest products
- 6.4 Prospectus of Forestry sector and revenue generation in Sudurpashchim Province.
- 6.5 Possible forest based industries in Sudurpashchim Province
- 6.6 Role and Responsibilities of Forest based Parastatal Organizations in utilizing the forest products.
- 6.7 Role & Importance of Private Sector Involvement in forestry sector
- 6.8 REDD, Carbon Financing: concept, process and benefits to Nepal
- 6.9 International trade in the context of forest products

7. Forests and Biodiversity Conservation

- 7.1 Definition and social, ecological & economic values of Biodiversity
- 7.2 Major Biological Diversity, their threats and challenges in Nepal & Sudurpashchim Province
- 7.3 Forestry personnel and People interface in conserving the biodiversity outside the Protected Areas
- 7.4 Role of Forest Staff including Armed Forest Guards in controlling illegal poaching of wildlife and other forest crimes
- 7.5 The role of biological corridors and connectivity in wildlife conservation and their situation in Sudurpashchim
- 7.6 Biodiversity registration and patent rights- Principles and scope outside the protected areas.
- 7.7 Role of Central and Provincial Forestry sector governmental, non- governmental organization and Community Based Organizations in biodiversity conservation
- 7.8 Concept of Close to Nature Forestry
- 7.9 Role of Wetland in Biodiversity Conservation
- 7.10 Human wildlife conflict and co- existence

प्रदेश लोक सेवा आयोग

सुदूरपश्चिम प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा अन्तरगत वन सेवा, जनरल फरेष्ट्री समूह, अधिकृत नवीं तह वा सो सरह पदको खुला, अन्तर तह र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

8. Soil Conservation and Watershed Management outside the Protected Areas

- 8.1 Concept, objectives and Principles of watershed management
- 8.2 Watershed management plan and its application
- 8.3 Concept of land degradation and its consequences on productivity and infrastructure
- 8.4 Basic concepts of hydrological cycle and its relationships to watershed management.
- 8.5 Ecology and Economics of biological and engineering measures of soil conservation.
- 8.6 Sustainable Soil Management practices in Nepal
- 8.7 Major challenges of Chure conservation and effectiveness of Chure conservation Program

9. Cross cutting Areas in Natural Resource Management

- 9.1 Eco-tourism and its contribution
- 9.2 Major tourism destinations in Sudurpashchim Province
- 9.3 Concept, approaches and planning cycle in the Forestry Sector
- 9.4 Logical Framework in Project Designing
- 9.5 Gender and Social equity issues in Forest Resource Management
- 9.6 Governance in Natural Resource Management
- 9.7 Importance and need of Management Information System (MIS) in forestry sector.
- 9.8 History, importance & implication of foreign aid in Forest Resource Management in Nepal
- 9.9 Climate change, adaptation, mitigation and disaster management
- 9.10 Concept of development and Climate proofing
- 9.11 Human Resource management and its present scenario in Sudurpashchim Province.

ΩΩΩ

द्वितीय चरण (Second Phase)

अन्तरवार्ता (Interview)

पूर्णांक : २५

ΩΩTHE ENDΩΩ